

A JASON-WWW átvétele garantálta a korszerű technológiát, s jelentős fejlesztési és karbantartási költségmegtakarítást eredményezett. A rendelési szoftvert nyelvtől függetlenné fejlesztették, így lehetővé vált a használói felület szlovákra fordítása. Egyben a JASON-rendszert kiegészítették két szlovák adatbázissal: külföldi folyóiratok a szlovák könyvtárakban és szlovák folyóiratcikkek. A projekt részét képezte 65 folyóirat előfizetése 16 000 DEM értékben Pozsony, s 28-é 24 000 DEM értékben Kassa számára. (A szlovák könyvtárak anyagi helyzete azonban kérdésessé teszi a projekt lejárta után az előfizetés folytatását.)

A szlovákiai JASON-rendszert 1997 végén, német és szlovák szervezetek által támogatott szeminárium keretében adták át, s hamarosan megkezdte rutinszerű működését. A projekt költségvetéséből megszerezték a British Librarytől a JADE (Journal Articles Database) licencét Szlovákia számára. A JASON/JADE integrált rendszert az Egyetemi Könyvtár munkatársai Bielefeldben implementálták, s 1999 márciusában Pozsonyban a használók rendelkezésére bocsátották. (A JADE 1999 novemberétől már 9,3 millió állományadatot tartalmaz.) A rendszer csak könyvtáraktól fogad el megrendeléseket. A rendelési jogot a pozsonyi Egyetemi Könyvtártól azok a könyvtárak kaphatják meg ingyenesen, amelyek együttműködési szerződést kötnek a JASON-SK-val. (Ebben egyebek között az szerepel, hogy kötelesek statisztikai adatokat szolgáltatni, s maguk sem szednek térítési díjat.)

A szlovák és az észak-rajna-vesztfáliai JASON adatbázist egy ún. concatenated search (összeláncolt keresés) köti össze; így a használó észre sem veszi, mikor lép át egyikből a másikba. A

szlovák használónak tehát további 125 000 folyóirat áll rendelkezésére; a megrendeléseket a bielefeldi Egyetemi Könyvtár bonyolítja le.

A szlovák könyvtárak rendkívül hasznosnak ítélik a saját JASON-rendszer felépítését részint azért, mert segítségével a meglévő folyóirat-állományokat sokkal hatékonyabban használhatják (mielőtt még a külföldi dokumentumellátó szolgáltatásokhoz fordulnának), részint mert a felsőoktatás szakirodalmi ellátása javul, s az előfizetési költségeket csökkenthetik.

A pozsonyi Egyetemi Könyvtár azt tervezi, hogy további könyvtárakat von be mint aktív szolgáltató partnereket (ehhez a könyvtárakat MEDEA állomásokkal kell felszerelni), s a JADE licencköltségeit Szlovákia számára lehetőleg saját forrásokból fedezi. A JASON-SK megvalósítása példamutató lehet más, hasonló projektek számára a középkelet-európai államokban.

Néhány adat a JASON-SK használatáról:

1998: 2534 megrendelés; ebből teljesítve 1574 (16 418 oldal), 198 negatív válasz, 762 nem teljesített kérdés;

1999: 9892 megrendelés; ebből teljesítve 9105 (83 019 oldal), 424 negatív válasz, 337 nem teljesített kérdés.

ANDROVIC, Alojz–KOEPEL, Bettina: Der Aufbau eines elektronischen Dokumentlieferdienstes für die Bibliotheken der Slowakischen Republik (JASON-SK). Ein kooperationsprojekt in Zusammenarbeit der Universitätsbibliotheken Bratislava, Kosice und Bielefeld. = Bibliotheksdienst, 34. köt. 2. sz. 2000. p. 228–233./

(Papp István)

Az internet szervezése: a probléma „magja”

Már 1994-ben felmerült, hogy az interneten megjelenő hatalmas mennyiségű információ visszakeresését valamilyen egyezményes szemantikával kellene támogatni. A következő évben az OCLC támogatásával 52 könyvtáros, levéltáros és tudós jött össze, hogy megállapítsa, milyen leíró elemekre van szükség az internetes „dokumentumok” jellemzésére. Munkájuk eredménye az ún. *Dublin Core Metadata Element Set*. A könyvtárosok szakmájuk jellegénél és a metaadatokkal végzett munka során szerzett tapasztalataik révén – nemzetközi összefogással – jelentős szerepet játsz-

hatnak az internetes információk szervezésében. Erre nagy szükség van, mert az interneten felmeríthető mennyiségű információ van, közülük számos csak elektronikus formában. A világhálón elérhető keresőprogramok viszont nem kellően kifinomultak, ezért a keresési eredmények rendkívül redundánsak. Miért ne lehetne a hagyományos könyvtári eszközöket használni a rendezésre? Ennek szellemében az OCLC kidolgozta a *Cataloging Internet Resources: A Manual and Practical Guide* (www.purl.org/oclc/cataloging-internet) című segédletet. A MARC tételek túlzottan munkaigénye-

sek és költségesek a rövid életű internetdokumentumok feldolgozásához.

A MARC mellett használható, és MARC tétellé továbbfejleszthető Dublin Core metaadatelem-együttes több könyvtárak és egyéb intézménynek megfelelő. 15 adateleme: a cím, a szerző vagy készítő, téma és kulcsszavak, leírás, kiadó, egyéb közreműködő, dátum, a forrás típusa, formátum, forrásazonosító, eredet, nyelv, kapcsolatok, lefedés, jogok kezelése. A Dublin Core elemeinek száma nem növekedni, hanem csökkenni fog, s akinek ez az együttes nem elégséges, saját igényeinek megfelelően bővítheti a leírást. Olyan rugalmas keret, amely szabadon tölthető meg tartalommal, nem szabályozott. *Michael Gorman*, az AACR2 szerkesztője viszont nem lát középutat a költséges és hatékony szabványosított feldolgozás és a weben is tapasztalható olcsó és rendkívül rossz hatékonyságú feldolgozás következtében kialakuló „bibliográfiai káosz” között.

Természetesen az új technológiához új terminológia is társul. A metaadat – adatról szóló adat – *David Seaman* szerint szexisen hangzik, pedig

csak a katalogizálás új neve. Az OCLC szeretné a hálózati források feldolgozását ugyanolyan sikeresen megoldani, mint a könyveket. Ennek érdekében új projekt, a CORC (*Cooperative Online Resource Catalog*) megindítását tervezik, amely a webforrások közös feldolgozását és megosztását célozná. Ennek keretében mind a USMARC-ot, mind a Dublin Core-t használnák. A CORC olyan infrastruktúrát teremtene, amelyben a könyvtárak automatikusan építhetnék az internetes dokumentumokhoz vezető „katalógust”. Persze ennek is a tartalom adná az értékét, nem a formátum. A CORC projekt lehetőséget ad a könyvtári világnak arra, hogy az internet szervezésében részt vegyen, de kevésbé szolgálja a nagyközönséget, amely ma már gyakrabban használja a keresőgépeket, mint a könyvtári katalógusokat, és jó, ha a könyvtárak is tisztában vannak azzal, hogy vége az OPAC-korszaknak.

/CHEPESIUK, Ron: *Organizing the Internet: The „Core” of the challenge.* = *American Libraries*, 30. köt. 1. sz. 1999. p. 160–163./

(Orbán Éva)

Témafigyelési keresési eredmények felhasználása a folyóirat-állomány relevanciájának felmérésére egy egyetemi könyvtárban

A könyvtárak állandó nyomásnak vannak kitéve, hogy folyóirat-állományuk előfizetését kordában tartsák. A könyvtárosok irtóznak attól a feladattól, hogy kiválasszák, mely folyóiratok előfizetését szüntessék meg. Ezt a költségvetési megszorításokon túl megnehezíti a felhasználói érdekek figyelembevétele, az állomány tehetetlenségi nyomateka, és az előfizetés megújítása időpontjában a jövő évi keret bizonytalan volta. Számos módszert használtak már egyetemi könyvtárakban az állomány használatának megfigyelésére (pl. a férőhely, fénymásolatok, könyvtárközi kölcsönzés, a tanszékek publikációi és idézettségi adataik számbavétele). Az alábbiakban egy új módszerről lesz szó, amelynek lényege a témafigyelési (*current awareness*) keresések eredményeinek felhasználása a könyvtárhasználók tartalmi érdeklődésének megfelelő folyóiratcímek kiválasztására.

Az *Illinois Egyetem (Urbana/Champaign) fizikai/asztronómiai könyvtárában* heti témafigyelési szolgáltatást végeznek az oktatók, kutatók és a maga-

sabb fokozatokon tanulók számára, elsősorban fizikai és asztronómiai témákban. (Némi átfedés mutatkozik a kémiával és az anyagtudománnyal a figyelt témákban.) A témafigyelést – amelyre sokszor a *selective dissemination of information (SDI)* terminust is alkalmazzák a *current awareness* szakkifejezés mellett – a felhasználói témák ún. profiljai alapján a számítógép automatikusan végzi a releváns adatbázis(ok) növekményeinek figyélésével. A könyvtárban minden héten 28 profil alapján végeznek témafigyelést, mégpedig a *Current Contents (CC)* adatbázis heti növekményeiben.

A vizsgálat célja és előzetes feltételezés

A vizsgálat célja az volt, hogy megállapítsák a fizikai/asztronómiai tanszékek magfolyóiratainak (*core journals*) állományát. A tanszékeknek 333 továbbképzésben részt vevő (*graduate*) hallgatója és 126 oktatója/kutatója van. A tanszéki könyvtárban 45 000 monográfia és 186 aktív periodikacím